

Titel: Forste Afsnit.

Citation: "Forste Afsnit.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1876*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-r02-shoot-chptrd1e4982/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1876*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

en heldig Udøvelse af Sagsførervæsenet. Indførelsen af en saadan Institution, der har Forbilleder i mange fremmede Lande og i disse ansees for et væsentligt Middelet til at gøre Revolutionen, ligger det saameget nærmere at sætte i Forbindelse med Overgangen til den mundtlige Proces, som denne ifølge sin Natur i høj Grad vil forøge Sagsførerinstitutionens Betydning for Retstæpjen og samtidig fremkalde de ydre Betingelser, hvorunder den nye Institution naturligt kan udvikle sig.

Forinden der gaaes over til Begrundelsen af de enkelte Affnit og Bestemmelser i Udsætt, skal endnu kun fremhæves, at dette ikke giver og ikke har kunnet give et i alle Omstændigheder ubført Billede af den nye Rettsorganisation. Dels har selvfølgelig den nærmere Udførelse af flere Bestemmelser maattet forbeholdes administrativ Ordning, dels har Kommissionen med Hensyn til enkelte Spørgsmaal, hvis Afgørelse iøvrigt forudsattes at maatte ske ad Lovgivningsvejen, ikke fundet sig foranlediget til at stille bestemte Forslag, fordi man efter de særegne Hensyn, der herved maatte blive at tage i Betragtning, har anset det for naturligt, at Initiativet til disse Forholds Ordning udgaar fra Regjeringen. En Huldstandiggjørelse af Udsætt i de omhandlede Henseender vil derfor være nødvendig, for at den nye Ordning kan træde i Virksomhed.

hvad angaar Udsættets System, handle de to første Affnit om Domsstolens Organisation, første Affnit om Domsstolens Ordning, andet Affnit om Rættens Retsvæsen. Derefter følger i tredje og fjerde Affnit Fremstillingen af den offentlige Anklagemyndigheds og Poltimestyrelsens Ordning. Femte Affnit indeholder Bestemmelserne om Sagsførervæsenet. Endelig gives der i sjette Affnit Forskrifter om Lovens Kræfter i Kraft samt de fornødne Overgangsbestemmelser.

Første Affnit.

Om Domsstolens Ordning.

Forinden Bestemmelserne i de enkelte Kapitler udvikles, skal en Oversigt gives over Hovedtrækkene i den foreslaaede Ordning af Domsstolens

De nuværende Retter i 1ste Instans saavel i som udenfor Kjøbenhavn bestaaende, hele Riget inddeles i 6 Landsretskredse, hver med sin kollegialt besatte Ret (Landsret), nemlig:

1. Den nordjællandske Landsret for Staden Kjøbenhavn og Kjøbenhavns, Frederiksberg, Holbæk samt Bornholm's Amter med Sæde i Kjøbenhavn.
2. Den sydjællandske Landsret for Sorø, Præstø og Maribo Amter med Sæde i Bordingborg.
3. Den fynske Landsret for Fyens Stift med Sæde i Odense.
4. Den nordjyske Landsret for Aalborg, Hjørring og Randers Amter med Sæde i Aalborg.
5. Den mellemjyske Landsret for Viborg, Løgstebø og Ringkjøbing Amter med Sæde i Viborg.
6. Den sydjyske Landsret for Vejle, Marhus og Ribe Amter med Sæde i Vejle.

Landsretterne paafjende som 1ste Instans (i Strafferetstæpjen tilbørlig under Medvirking af Rættens) alle Domsager, som ikke undtagelsesvis ere henlagte til Underretterne eller særlige Retter. Under Landsretternes Domsmyndighed er fremdeles indbefattet Paafjendelse i 2den og ordentligvis sidste Instans af de til Underretterne henlagte Domsager og øvrige judicielle Forretninger, forsaavidt Retsmidler kunne anvendes i Sagen. Endelig kan Foretagelse af Forundersøggelse og andre akcesforistiske Rets handlinger i Straffesager, hvis Paafjendelse hører under Landretten, undtagelsesvis overdrages til et Medlem af derne. — Landsretterne bestaa med Undtagelse af den nordjællandske, som tæller 16 Medlemmer, hver af en Formand og 8 andre Medlemmer foruden det fornødne Eksteriørpersonale. Doms Afgørelse ved Landsretterne udtræder i Almindelighed 5 Dommere. Til Sagens Behandling bestaar der ved hver Landsret foruden Hovedafdelingen en særlig Afdeling (ved den nordjællandske Landsret to særlige Afdelinger), under hvilken de Sager, som indbringes for Retten i Genhold til Lov om Strafferetstæpjen, ere henlagte. De særlige

Afdelinger holde regelmæssig tilbagevendende Samlinger, den nordjællandske Landrets første særlige Afdeling een Gang i Løbet af hver Maaned i Kjøbenhavn, de øvrige særlige Afdelinger een Gang hver tredje Maaned paa forskellige Steder i Landrets Ledten. I disse Samlinger skulle Straffesager, der ere henvisne til Hovedforhandling med Røvninger, behandles, medens andre til Hovedforhandling henvisne Straffesager kunne foretages saavel i de regelmæssige Samlinger som i den særlige Afdelings Møder ved Retten's Sæde mellem Samlingerne.

Landrets Kredse inddeles i Underretterskrede, af hvilke een, omfattende Kjøbenhavn og Kjøbenhavns Amtsrådskreds, henlægges under Kjøbenhavns Stadsret, der bestaar af en Formand og 12 andre Medlemmer og behandler de til den henlagte Sager gjennem 12 Kamre, hvert bestaet af en enkelt Dommer. De øvrige Underretterskrede, hvis Grænser ikke ere fastsatte i Forslaget, men hvis Antal formenes at maatte falde mellem 50 som Minimum og 58 som Maximum, underlægges By- og Herredsretter, hver bestaaende af en Dommer og en Retsskriver. Underretternes Virkefæde omfatter Paakjendelse i 1ste Instants af de Domsager, som ifølge de tvende Lovudkast om Retsplejen særligt ere henlagte til dem, Ledelse af Forundersøgelsen i Straffesager, Hovedforretninger, Skifteforvaltning i det Omfang, som Lovudkastet om den borgerlige Retspleje bestemmer, samt Bestyrelse af Lærlæsningsvæsenet og Notariatsforretninger. Endvidere er Varetagelsen af eneste af de administrative Forretninger, som efter den gjældende Ret ere henlagte til Herredsfogden, Virkedommeren eller Byfogden, undtageslovs forblevet hos Underretterne (§ 25 Lit. b og d), medens disse iøvrigt ere fritagne for den Underdommerne hidtil paa hvilende Forvaltningsoverførelse, derunder navnlig Politivæsenet.

Instantternes Antal indskrænkes til to. De nævrende Lovudkast i Kjøbenhavn og Viborg bortfalde. Derimod vedbliver Højesteret med det samme Antal Dommere som hidtil at være øverste Instants i alle Sager med de Begrænsninger, som

følge af de i Lovudkastene om Retsplejen nærmere givne Regler om Paaankens Gjenstand og Indhold. I Sagens Afgjørelse ved Højesteret deltage, forsaavidt intet Andet særlig er foreskrevet, mindst 9 Medlemmer af Retten. — Dødelige Medlemmer af Højesteret kunne for et Tidrum af 5 Aar ad Gangen bestikkes til Formænd for Landretters særlige Afdelinger under disse regelmæssige Samlinger.

Hvad angaar særlige og ekstraordinære Retter, forbliver det med Hensyn til Rigsrettens, Seshjernerne, de geistlige og militære Retters Dødelighed ved de gjældende Regler. Derimod bortfalder So- og Handelsretten i Kjøbenhavn; men i Stedet herfor træder efter Udkastet den Dødelighed, at den nordjællandske Landret og Kjøbenhavns Stadsret i So- og Handelsager tiltrædes af so- og handelskyndige Dommere. For en lignende Tilfaldelse af so- og handelskyndige Dommere ogsaa ved andre Retter aabner Udkastet Vejen. Endelig bortfalder Regeringens Ret til, udenfor den militære Retspleje, at anordne ekstraordinære Retter, dog med Forbehold af den bestaaende Afgang til undtageslovs at overdrage Konkursboers Behandling til Skiftekommissarier.

Som allerede antydet i de indledende Bemærkninger til Udkastet er Nødvendigheden af den gennemgribende Omordning, der saaledes er bragt Forslag, navnlig begrundet i den i Kommissionens Lovudkast angaaende Rettergangsmaaden gennemførte Grundfætning, at den Ret, der dommer i Hovedsagen, selv umiddelbart maa se og høre Vidnerne og de andre Beviser i Sagen (Mundtligheds- eller rettere Umiddelbarhedsprincipets Gjennemførelse i Henseende til Bevisførelsen), og denne Grundfætning's Konsekventer i Henseende til Retsmidlerne. Naar det i Overensstemmelse hermed maa fastholdes, at Appet i egentlig Forstand er umulig overfor den i første Instants truene Afgjørelse af Bevispørgsmaalet, og at det som Regel heller ikke kan tilstedes Parterne at forhandle Sagen fra ny af før overordnet Ret, er det indlysende, at Hovedvægten maa lægges paa Sagens Behandling i første Instants, saa at

der allerede paa dette Trin har tilvejebringes af den Betryggelse for en retfærdig Afgjorelse, som det ovenfor er muligt for Staten at yde. Dette Hensyn paavirker ikke blot Processmaadens Indretning, men maa ogsaa udvøve sin Indflydelse paa Retserganiisationen i stor Mødsætning til det bestaaende System, der ved en udstrakt Afgang til Appel søger at købe paa de Ulemper, som følge af Underretternes mindre betryggende Organisation, fører den nye Rettergangs Princip til at give Domstolene i første Instants en saadan Indretning, at de frembyde tilstrækkelig Garanti for, at den endelige upaansættelige Afgjorelse af Revispørgsmaalet kan betrykkes dem. Derfor er det en Nødvendighed, at kollegiale Domstole blive de egentlige Værere af Retsplejen i første Instants. Ved regelmæssig at henlægge Retsfagets endelige Afgjorelse til en Enkeltdommer vilde man give en Garanti, som det i alle civiliserede Stater er blevet anset nødvendigt at forholde under en eller anden Form. Allerede det flygtigste Blik vil vise, at en saadan Ordning vilde falde langt under Lovmaalet af de Forordninger, der maa stilles til Retserganiisationen, naar Borgernes Rettigheder skulle være blot nogenlunde betrykkede*). Lages det derhos i Betragtning, at den hos os bestaaende og fra gammel Tid nedavende Ret giver Afgang til at faae enhver ikke ganske ubetydelig Retsfag prøvet i sin Helhed af to kollegialt besatte Instants, kan det saameget mindre drages i Tvivl, at man ved Indførelsen af et Rettergangssystem, som med Hensyn til Revispørgsmaalets Afgjorelse

kan sende en Instants, maa kræve dennes kollegiale Besættelse. Medens det horefter for betragtes som unødvendigt paa dette Sted at gaa ind paa en nærmere Udvikling af de Fortrin, kollegiale Domstole især frembyde overfor Caselldommere, skal det derimod fremhæves, at den Sikkerhed i Retsplejen, som en kollegial Organisation af Domstolene kan og bør give, ikke er runder blot derhos, at flere Dommere kaldes til at deltage i Sagernes Afgjorelse. Navnlig er det klart, at den fulde Garanti ikke kan opnaaes gennem Retter, hvis Medlemmer kun periodisk træde sammen til kollegialretsfagets Behandling, men isærigt hver for sig have andre forskjelligartede Forretninger. Først da vil kollegialsystemets Fortrin ret kunne gjøre sig gjældende, naar de Retter, gennem hvilke det virker, organiseres som faste, staaende Institutioner, bejatte med Dommere, som særligt egne sig for den dømmende Retspleje og udelukkende anvende deres Kræfter paa denne. Kun under disse Forudsætninger vil der udvikle sig den rette Samarbejde og den Tradition ved Retten, som er en saa væsentlig Støtte for Retsplejens Sikkerhed og Paalidelighed. Ligesom Udvalget i Dverensstemmelse hermed har indrettet de kollegiale Retter i første Instants som faste Domstole med et særskilt Dommerpersonale (Landsretter), saaledes kræver det fremdeles en nogenlunde rimelig Besættelse af disse for at gjøre det muligt, at et ikke ganske ubetydeligt Antal Dommere kan deltage i hver enkelt Sags Behandling, en Forordning, der navnlig maa fastholdes som Betryggelse for Revispørgsmaalets grundige og afslidige Provelse. I det der forevrigt med Hensyn til Landsretternes nærmere Indretning maa henvises til det følgende, skal endnu kun bemærkes, at de ovenfor angivne Forordninger til deres Organisation gjøre sig gjældende saavel i Strafferetsplejen som i den borgerlige Retspleje; thi de følge af et for begge Dele af Processen fælles Princip. Særligt fremhæves, at Rævningsinstitutionens Anvendelse i visse Straffesager ikke gjør den foreslaaede kollegiale Organisation af første Instants unødvendig for Strafferetsplejens Bedkommende. Dels vil det horefter ifølge principielle Betragtninger være rigtigt eller af

*) Saadanne Garantier bestaa i Virkeligheden ogsaa i England, hvor den almindelige Regel trods Mandlighedsprincipet er, at Retten forstaaes af en enkelt retfærdig Dommer. Men disse Garantier hers i det Mindste for væsentlige Dele paa ejendommelige engelske Retsregler, som der ikke kan tænkes paa at overføre. Særligt hører den for England sjældenommelige Hovret (law of evidence), Rævningsret af Jury og i de engelske Retsretter, endelig Forholdet mellem den Retten præsidierende Dommer og Appelretten, et Forhold, der karakteriseres ved en Formløshed, hvis Mistigheder kan Traditionen raader Mod paa, medens den, overført paa Hollandet, vilde forårsage det Forvirring. De undertiden fremkomne Forslag om at overføre den engelske Organisation paa Hollandet baa derfor med Høje Odsig kunnet vinde nogen Tilslutning. Naar Forordningerne, i hvilke de uundværlige Garantier ligger, ikke faaer overføres, kan heller ikke Retten selv overføres.

praktiske Hensyn muligt at udstrække Rævningsfagernes Omraade saa vidt, at alle de øvrige Straffesager kunne henvises til Enkeltdommere, dels vil der selv i Rævningsfager altid blive meget vigtige Spørgsmaal, ved hvis Afgjorelse der maa stoles paa de retskundige Dommere. Dette gjælder for det første om Strafudmålingen, der alene tilfalder dem. Men dernæst have de retskundige Dommere ogsaa ved Hensyn til Afgjorelsen af Spørgsmaalet om den Sigtes Skyld, en særdeles vigtig medvirkende Rolle. Ifølge det Synspunkt, hvorfra Straffeprocess-udfæstet ordner Rævningsprocessen, skal nemlig Anvendelsen af Ræven ikke berøbe den Anklagede noget af den Garanti, som Afgjorelse ved retskundige Dommere frembyder, men tilvejebringe en yderligere Betryggelse imod en Demfærdighed paa utilstrækkeligt Grundlag. Her-efter tilfalder der da ogsaa i Rævningsfager de retskundige Dommere en Medvirkning ved Berisprovelsen, der gjør det umuligt at opgive den Betryggelse, der ligger i en kollegial Besættelse af Dommerbanken.

Naar hen sees til de store Kræfter i forskellige Retninger, hvorpaa Organisationen af de kollegiale Retter i første Instants gjør Kraav, er det indlysende, at der kun vil kunne oprettes et meget begrænset Antal, og at der som følge heraf maa tildeles hver enkelt Landsret en særdeles udstrakt Rettsreds. Allerede af denne Grund vil Behandlingen ved Landsretterne blive altfor besværlig og kostbar i saadanne Sager, hvis Gjensind er af mindre Betydning. Eftersom Rettergangsløvene for disse Sager anordne en simplere Procedure end den almindelige i det Tjemed at bane Vej til en saa hurtig og billig Afgjorelse som muligt, saaledes føre de samme Hensyn paa Rettsorganisations Omraade til at henlægge Smaasagers Behandling til færegne, for mindre Rettsredde organiserede Domstole (Underretter), bestående af Enkeltdommere. Saadanne Retter frembyde ganske vist kun en ufuldkommen Garanti for Sagerens rigtige Afgjorelse, men findes desuagtet næsten allevegne ved Siden af de kollegiale Retter i første Instants og kunne heller ikke undværes hos os. Vel maa der af Hensyn til Underrettsbehandlingens Ufuldkommenhed som Regel aabnes den Part,

der er misfornøjet med Underdommerens Paa- kjendelse af Sagen, Afgang til at procedere den fra ny af ved Landsretten og saaledes er- hverve en ligesaa betryggende Afgjorelse som den, der i større Sager opnaaes strax ved den første Rets Behandling. Men da Erfaringen viser, at Parterne i de fleste Smaasager staa sig til No ved Underrettens Dom, vil Under- rettsbehandlingens desuagtet have sin store Betydning. Endelig fremhæves, at det her om- handlede Led i Rettsorganisationen ogsaa fra en anden Side betragtet viser sig at være nødvendigt for Retsplejen, idet der udenfor Domstolene er et stort Antal judicielle For- retninger, som dels paa Grund af Afhænde- forholdene dels af Hensyn til, at de efter deres Beskaffenhed i Almindelighed udføres bedst af en Enkeltmand, ikke bør henlægges til de kollegiale Retter, men naturlig tilfalde Under- dommeren f. Ex. Forundersøgelser i Straffesager, Skifteforvaltning og Fogedforretninger.

Medens Udfæstet i Overensstemmelse med foranstaaende kræver et dobbelt System af Retter i første Instants (Landsretter og Underretter), vil der paa den anden Side i den nye Ordning kun være Trang til een Appel- instants. Eftersom det i Sager, der paaendes af Landsretten i første Instants, aabenbart vil være tilstrækkeligt, at den begrænsede Pro- velse af Landsretsdomme, som er forenelig med Umiddelbarhedsgrundsætningen, kan finde Sted een Gang for en Ret, hvis Besættelse frembyder særlige Garantier, saaledes vil der i Hensende til Underrettsfager, som ere indan- sende for og afgjorte ved Landsretten, kun rent undtagelsesvis være Grund til at tilstede videre Paaank. Der vil saaledes ingen Ban- stighed være ved at samle alle Landsretterne under een Appelret (Højesteret), der altsaa tillige vil tjene til at bevare den Retsenhed, som i større Retsterritorier med flere sideordnede Appel- retter maa søges opnaaet ved en særligt herpaa beregnet Overinstants.

Endnu bemærkes, at det ikke i Kommis- sionen har været Gjensind for Meningsulig- hed, at en Rettergangsmaade, som gjen- nemfører Mundtlighedsprincipets Konsekvenser paa Berisprovelsens Omraade nødvendig forudsæt- ter en paa Grundføringerne i det forelig-

